

LIBURUAK

MENDATAKO PROFETA

Idazlea: Teresio ELORRIETA
Idazpurua: Mendata'ko Profeta.
Irakola: Igarri S.C.L. Bilbao.
Urtea: 1986.
Argitaldaria: Larrea (S. Onaindia).

LIBURU IRAKURGARRIA

Gauza arrigarria benetan gure Euskalerrian eta Bizkaia eskualdean, igarletza-lana egiteko zeregiña artutako gizonak izatea eta orrexegaitik liburu irakurgarria da eta irakurleak jakingarria dan gauza barri bat aurkituko dau.

Ez dira asko olako liburuak! Zenbatetan liburu irakurri eta azkenean esan bear izaten dan: Zer atera dot irakurketa onetatik!

Liburu **au** irakurten dauanak **ez** dau egin bearko olako itaunik. Argi agertuko dautso barruak zer ateraten dauan.

Gauza arrigarria da izan be Euskalerriko igarletza eta idazleak egiten dauzan gertakuntzak eta azalpenak be ederrak dira, naizta sarritan gauza ezagunak izan. Labur eta zorrotz agertzen dau idazleak Euskalerriko giroa. Igarlearen aldian asi eta igarkizunak bete arteko epearen barruan.

Bear ba'da asieran irakurleak olako zerbait esango dautso bere buruari: Baiña gauza oneik beti esan diranak ba-dira! Baiña **ez** beite azpertu. Igarkizunaren giroa gertatzeko da dana eta azkenean **ez** dau izango damurik.

BIZKAI'KO EUSKERE

Geroago **ta** ugariago agertzen jakuz Bizkai'ko euskeraz idatzitako liburuak eta **poza** emoten dauku idazle **guziak** idazkera bardin-antzekoa erabilteak. Orixe da Bizkaiera batua, erritarrak aspaldion idatzi dabena eta irakurleak irakurteko oiturea artuta irakurten dabena. Aiene! Ortik urrindu ez ba-giña! Gaur beste oillar batek **egingo** leuski-gu kukurruku! Eta bide ori alde batera itzi dalako dakortu euskerearen ondamendia!

Bizkaierearen batasun orrek **ez** dau esan gura idazle guztiak bardin-bardin idazten dabela, edo idazkeretan okerreko biderik **ez** dagoala edo idazle bakoitzak bere berezitasunik **ez** daukala. **Ez** orixe! Eta bear be **ez** da olako bardintasunik. Baiña bai ainbeste idazleak erabili ta sendotu daben bizkaiera bizi dala **eta** aurrera doala.

Euskera ederra eta ulerterreza da Aita Teresio Elorrieta'k liburu onetan darabillena. Geroago egingo dautsoguz oartxu batzuk.

LIBURUAREN GAIA

Aita Santi'ren aurkezpena eta idazlearen sarrera irakurri ondoren, liburuak erakunde argi ta ederra agertzen dau bere amabi ataletan.

Erakundearen muiña 45n. orrialdean "Ustegabekoa" idazpurua daroan zatian dago: Igarlea, Eulalio, Santiagoetan Kortezubira joan **zan**, Salbide baserrira, bere arrebegaz an eguna igaroteko. Gaberdi inguruan urten eban Mendata bere errirantza eta Ugalde'ko Santa Ana baseleizearen aurrean andra batek agurtu eban eta biak Mendata'ra joiazan **lez**, batera egin eben bidea. Auxa **izan** zan igarkizun guztiak iragarri eutsozan andrea. Gabaz, bide **luzea**, emakumea esan eta esan eta Eulalio igarlea entzun eta entzun, alkarrari nor ziran, **ez** batak eta **ez** besteak, esan barik. Jazokizun arrigarria benetan!

Gau orretako igarkizunak zabaldu ebazan arduraz Eulalio'k. Entzule asko etorten jakozan etxera eta baserriko lanak egokiro egitea be **galazo** egin eutsoen. Ortik igarlearen zorrak era estualdiak.

Muin orren inguruan dotoz igarkizunak ulertzeko jakingarriak eta gero igarkizunen iturriak, errian zabal ibilli ondoren baten batek edo batzuk idatzitako agiritetatik artuta. Agiri orreik (Elorrieta'rena, Naberan'ena, Eusko Folklore'koa batez be lenengo biak) **ez** dira urtez eta

egunez zeaztuten eta jakingarri ori bearrezkoa **zan**. Argi **diño** idazleak iturri oneitan **ez** dala beti zeatz-zeatz agertzen Igarlearen igarpena. Erritarrak entzun eta **esan**; gauza batzuk aldatu egin ebezan. Orregaitik gauza batzuk, esaterako guda labur bat izango dalako igarkizuna, **ez** da betetuta ikusten.

EUSKEREAREN AKATSAK

1985'eko abenduaren 4'an il zan liburu onen idazlea, aita Santi'k sarrean diñoanez. Liburu ainbat urte **lenago** idatzia izango da, baiña azkenerantza be orrazketaren batzuk egingo eutsozan, batez be irakolaro eroateko orduan.

Akats bi aurkitzen dodaz nik liburu onetan idazleak darabillan euskeran. **Ez** dira garrantzi aundikoak baiña bai azterketa egiterakoan esan-bearrekoak.

Ez dot akats lez artzen "**gustia**", orrelantxe **s'gaz** idaztea. Au sarritan agertzen da eta **ez** dot uste irakolako utsa **izango** danik.

Akats aundiagoa da joskerea beti zuzena **ez** izatea eta batez be izen-lagunezko edo adjetibozko esaldi txikiak, erderaz relatibokoak esaten jakenak beti atzeratu egiten dauzala eta noizean bein esangurea bera be aldatu egiten dabe. Olakoak orririk geienetan agertzen dira, **baiña ez** dodaz zenbatu. Adibide batzuk agertuko dodaz:

14n.orrialdean: "Manu Iturri Donostin bizi dana"

Obeto: Donostin bizi dan Manu Iturri

14n.orrialdean: "... autorleak, Igarlea ondo ezagutu ebenak"

Obeto: Igarlea ondo ezagutu eben autorleak.

15n.orrialdean: "Manuel Elorrieta Intxausti, Igarlearen lobatxu nean bizi zana".

Obeto: Igarlearen lobatxuarenean **bizi** zan M.L.I.

15n.orrialdean: "Felix Naberan dogu, Igarlearen kideko ta lankidea izan zana"

Obeto: Igarlearen kideko ta ta lankidea izan zan **F.N.** dogu.

Olakoak noizean bein ba'litzakez... baiña ain dira ugariak! Onen antzekoa da beste oker au be: Erderazko gerundioaren jokena euskerara eta era ez-egokian sartzea:

14n.orrialdean: "... batzarrak.. eukiten ebezala gogapeko arazoak aztertu eta azaldu **egiñaz** eta liburu baten ezarriaz."

"**Egiñaz**" eta "ezarriaz" aditz-joko orreik **ez** dira zuzenak eta euskereak obeto artuko leuke esaldi bardiñen bidea artzea:

... batzarrak eukiten ebezan eta gogapeko arazoak aztertu eta azaldu ondoren, gero liburu baten ezarten ziran.

Olako esaldiak be naikoa ugari dagoz liburuan.

Eta bigarren okerra, au **ez** ain ugari, adizkizun zuzenari dagokion askoren adizkia **ez** ezartea da. Geroago ta geiago dira uts au egiten daben idazleak eta onek txirotasuna dakartso euskereari. Aurkitu dagigun adibide bat:

"Ozta-ozta geratzen zan ba Bizkaian sendirik alako edo onelako nekaldia ta larritasunak, euki **ez** ebanik" (obeto ebazanik) (125n.orr.).

Iñoz bestetara be jazoten jako, batena izan eta askoren adizkia erabili: Igarlearen ondorengo senitartekoen goraberak emen ezarten dira (obeto: ezarte dira emen) besteenak be antzekoak edo erdi bardiñezkoak izan zirala jakin dagiezan obeto: "dagien").

Ba-dira beste oker txiki batzuk be, esaterako "**euren**" esan bearrean geienetan "**euroen**" esaten dau eta nik **ez** dakit nondik atera dauan **o** ori.

Liburuaren idazpuruan "**PROFETA**" baiño egokiago legoke "**I-GARLEA**".

ARTU ETA IRAKURRI

Aztertzailearen lana beteteko akats txiki oneik atera bear izan arren, asieran esana diñot barriro: Liburu irakurgarria da, artu ba, irakurle, eta irakurri.

OLAZARTAR MARTINEK